

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Gminy Koziegłowy na lata 2019-2023

I. WSTĘP

W celu efektywnego i zintegrowanego działania przeciw przemocy w rodzinie oraz zmniejszenia jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym opracowano Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Gminy Koziegłowy na lata 2019-2023. Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie są podejmowane w szczególności w ramach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego. W Programie zostały zawarte podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, regulacji prawnych, realizatorów, adresatów programu, zakładanych efektów.

Cele i zadania Programu, a także źródła jego finansowania zostały sformułowane na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie, adekwatnie do aktualnych potrzeb lokalnych. Niniejszy Program stanowi plan działań instytucji i organizacji zobowiązanych do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, a tym samym przyczyni się do usprawnienia lokalnego systemu przeciwdziałania i ograniczenia ww. zjawiska.

Aktem prawnym regulującym działania wszystkich podmiotów wobec przemocy w rodzinie jest również rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskiej Karty”, które obowiązuje od dnia 18 października 2001r. Procedura „Niebieskiej Karty” została opracowana w ten sposób, aby łączyć kompetencje wszystkich instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i tworzyć warunki do podejmowania współpracy już od momentu interwencji. W rozporządzeniu określono krąg podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”, obowiązki w tym zakresie przewodniczącego Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, zadania pracowników socjalnych, działania przedstawicieli: Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ochrony zdrowia oraz oświaty a także funkcjonariuszy Policji.

Skuteczność programu zależy od wielu czynników, w tym m.in. dobrego rozeznania środowiska przez służby odpowiednio przygotowane, zajmujące się profilaktyką i wsparciem rodzin zagrożonych patologiami, kompleksowej współpracy lokalnych służb i instytucji w ramach pracy w Gminnym Zespole Interdyscyplinarnym, a przede wszystkim motywacji dokonania zmian i wyjścia z kryzysu przez rodziny dotknięte problemem przemocy.

II. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU

Podstawa opracowania i realizacji programu:

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.),

·Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r.poz.1600),

·Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508),

·Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998),

·Ustawa z dnia 26 października 2013 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137),

·Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2018 poz. 950),

· Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011r. Nr 209, poz. 1245).

III. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE

Wielu osobom krzywdzonym przez swoich bliskich ujawnienie przemocy przynosi ulgę. Pojawia się myśl, że wreszcie nie muszą ukrywać tego, co dzieje się w domu, tłumaczyć swojego złego samopoczucia i wyglądu, znajdować usprawiedliwienia dla agresywnych zachowań partnera itp.

Przemoc w rodzinie jest problemem, który może dotknąć każdego człowieka. Nie ma znaczenia ani wiek, ani rodzaj wykształcenia, ani pozycja społeczna czy wykonywany zawód. Przemoc polega na odebraniu drugiej osobie poczucia mocy, sprawczości, siły, celu, uzyskania nad nią przewagi, kontroli, by funkcjonować tak, jak oczekuje sprawca.

W Polsce dostrzeżono zjawisko przemocy w rodzinie i zaczęto traktować je jako problem społeczny w latach 90-tych.

Stosownie do zapisu art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, pod określeniem „przemoc” należy rozumieć: *„jedenorazowe albo powtarzające się, umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”*.

Przemoc w rodzinie jest procesem. Osobie doświadczającej przemocy nie jest łatwo i jednoznacznie stwierdzić, kiedy „to się zaczęło”.

Mówi się, że przemoc domową cechuje:

· Intencjonalność – intencją sprawcy jest sprawowanie władzy i kontroli w rodzinie, a to oparte jest na przekonaniu, że on najlepiej wie, co jest potrzebne jego najbliższemu, co powinni robić i jak się zachowywać.

· Dysproporcja sił – jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba doznająca przemocy jest słabsza a osoba stosująca przemoc silniejsza. Dotyczy to również mocniejszej pozycji sprawcy przemocy w różnych sferach: ekonomicznej, społecznej, intelektualnej, zawodowej, którą on wykorzystuje, aby w ten sposób uzasadnić kierowanie życiem swoich bliskich.

· Narusza prawa i dobra osobiste – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doznającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),

· Powoduje cierpienie i ból – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osoby doznającej przemocy na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że osoba poszkodowana ma mniejszą zdolność do samoobrony,

Przemoc w rodzinie przybiera następujące formy:

• **Przemoc fizyczna** jest to wszelkiego rodzaju bezpośrednie działanie z użyciem siły, którego rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie np. popychanie, obezwładnianie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni, itp.

• **Przemoc psychiczna** jest to działanie prowadzące do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby np.: wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie gróźb, szantażowanie.

• **Przemoc seksualna** jest to wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy np. nieakceptowane pieszczoty, praktyki seksualne, seks z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia, krytykowanie zachowań seksualnych.

• **Przemoc ekonomiczna** jest to działanie mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokajanie

podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka.

Bardzo rzadko sprawca stosuje wobec swojej ofiary jedną formę przemocy. Zwykle wykorzystuje jej postacie, na przemian łącząc je, tak aby uzyskać pełną kontrolę nad osobą doznającą przemocy. Zachowanie osoby stosującej przemoc może wywołać u osoby poszkodowanej trwałe negatywne skutki i w efekcie doprowadzić do zniszczenia u niej pozytywnego obrazu samej siebie.

Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko osoby doznające przemocy, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie w sytuacjach z elementami agresji, zaburzają poglądy na rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania.

Przemoc domowa jest zjawiskiem złożonym, wieloaspektowym, rozpatrywanym w czterech perspektywach: prawnej, psychologicznej, moralnej, społecznej.

·Perspektywa prawna – określa przemoc w rodzinie jako łamanie obowiązującego prawa, a konsekwencje tych zachowań opisuje w różnego rodzaju aktach prawnych, w szczególności w kodeksie karnym. Według tej perspektywy reakcją na takie zachowania powinno być uruchomienie procedur prawnych, a każdy kto łamie prawo powinien ponieść odpowiedzialność karną.

·Perspektywa psychologiczna wiąże przemoc w rodzinie z cierpieniem i krzywdą drugiego człowieka, wskazuje, że w relacji przemocy osoba, która jej doznaje, jest słabsza niż ten, kto krzywdzi. W związku z tym pomoc rodzinie to przede wszystkim działania zmierzające m.in. do zapewnienia ofierze przemocy wsparcia i pomocy psychologicznej. Działania te polegają na zmniejszeniu dysproporcji sił pomiędzy ofiarą i sprawcą – służą wzmocnieniu słabszych oraz odebraniu siły silniejszym.

·Spojrzenie od strony moralnej odwołuje się do wartości takich jak: poszanowanie życia ludzkiego, zdrowia i godności osobistej.

·Z punktu widzenia społecznego, zwraca się uwagę na funkcjonujące mity i stereotypy usprawiedliwiające zachowania sprawcy przemocy.

Przemoc wewnątrzrodzinna nie gaśnie po jednorazowym incydencie, ale powtarza się często przez wiele lat. Ofiary są zazwyczaj uwikłane w konflikt emocjonalny.

Amerykańska psycholog Leonora E. Walker badając kobiety doznające przemocy w rodzinie opisała pewne cyklicznie pojawiające się w ich związkach zdarzenia.

Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy:

1. Faza narastającego napięcia

2. Faza ostrej przemocy

3. Faza miodowego miesiąca

Faza narastającego napięcia jest bardzo przykra dla ofiary. Na tym etapie agresor jest napięty i stale poirytowany. Prowokuje kłótnie, każdy drobiazg wywołuje jego złość. Nadużywa alkoholu, narkotyków lub innych substancji zmieniających świadomość. Może stać się niebezpieczny, często budzi lęk członków rodziny, traci nad sobą kontrolę. Ofiara staje się uległa, próbuje załagodzić każdy konflikt., przeprosza, uspokaja partnera, spełnia jego zachcianki lub unika go. Niektóre ofiary w tej fazie mają różne dolegliwości fizyczne, jak bóle żołądka, bóle głowy, bezsenność, utratę apetytu. Inne wpadają w apatię, tracą energię do życia lub stają się niespokojne i pobudliwe nerwowo. Jest to wynik narastającego napięcia, które po pewnym czasie staje się nie do zniesienia. Zdarza się, że ofiara sama wywołuje awanturę, żeby „mieć to już za sobą”.

Faza ostrej przemocy jest szczególnie dolegliwa dla osoby, w stronę której przemoc jest kierowana. W tej fazie partner staje się gwałtowny, wyładowuje się na ofierze, wpada w szal pod wpływem zwykłego drobiazgu, np.: opóźnienie posiłku. Na tym etapie dochodzi do zastosowania jawnej, świadomej przemocy w różnych jej formach: bicie, poniżanie, obelgi. Skutki użytej przemocy mogą być różne – podbite oko, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, śmierć. Ofiara jest

zupełnie bezradna, nie ma wpływu na zachowanie agresora. Po zakończeniu wybuchu przemocy ofiara jest w stanie szoku. Niekiedy wypiera zdarzenie. Jest przerażona. Towarzyszy jej uczucie wstydu, staje się apatyczna, bezradna.

Faza miodowego miesiąca jest okresem przemijającym, zatrzymuje ofiarę w cyklu przemocy, ponieważ pozwala jej zapomnieć o tym, co się wydarzyło wcześniej. Po rozładowaniu agresji sprawca zaczyna żałować tego, co zrobił, bywa przestraszony konsekwencjami. Wyraża skruchę, towarzyszy mu poczucie winy. Stara się naprawić relację z ofiarą, obiecuje, że taka sytuacja już się nigdy nie powtórzy. Sprawca okazuje ciepło i miłość jest opiekuńczy. Miodowy miesiąc urzeczywistnia się w postaci kwiatów, prezentów, powrotu do klimatu początków znajomości.

Zachowanie sprawcy podczas tego etapu rzeczywiście nie budzi zastrzeżeń, może on mieć również autentyczne pragnienie zmiany. Ofiara zapomina o złych doznaniach, znów czuje się kochana. Odczucie intensywnej, niezwyklej bliskości rozbudza nadzieję wręcz przekonanie o dobrej przyszłości. Ofiara jest bezkrytyczna, odbiera w tej fazie wrogo jakiejkolwiek informacje z zewnątrz, które mogłyby zaburzyć ten czas.

Niestety po pewnym czasie cykl się powtarza. Stopniowo napięcie znów zaczyna narastać. Przemoc ze strony sprawcy jest zazwyczaj w każdym kolejnym cyklu gwałtowniejsza, bardziej drastyczna. Ofiara jednak pomimo powtarzającego się cyklu przemocy pozostaje w toksycznym związku.

Miejszem przemocy jest zazwyczaj dom, mieszkanie, wspólne lokum zajmowane przez ofiarę i sprawcę, ale także teren zamieszkania miasto, wieś. Dom możemy potraktować nie tylko jako mieszkanie, ale również jako siedlisko wzajemnych relacji, pełnienia określonych ról. Poznanie wszystkich zależności łączących partnerów i pozostałych domowników jest konieczne do zrozumienia przemocy, a przede wszystkim jej zdiagnozowania.

W bezpośrednim kontakcie z osobami doznającymi przemocy jak i stosującymi przemoc w rodzinie ważne jest rozumienie zjawiska przemocy na każdej płaszczyźnie. Dlatego też osoby podejmujące pracę z ww. osobami powinny robić to zgodnie ze swoim przygotowaniem zawodowym i możliwościami instytucji, którą reprezentują oraz mieć świadomość swoich kompetencji.

Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne to:

- interwencja
- schronienie
- informacja
- edukacja
- poradnictwo specjalistyczne
- wsparcie emocjonalne
- psychoterapia
- pomoc socjalna dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

IV. CELE PROGRAMU I ZADANIA DO REALIZACJI, REALIZATORZY PROGRAMU.

Celem programu jest:

1. Zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez tworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji.
2. Ochrona osób doznających przemocy i wsparcie dla osób zagrożonych przemocą.

Cele szczegółowe:

1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy i Miasta Koziegłowy.
2. Podnoszenie poziomu wiedzy i wrażliwości społecznej mieszkańców Gminy na temat zjawiska przemocy, jego przejawów i form.

3. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.

4. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Realizacja celów:

Cel szczegółowy 1. Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.

Zadania do realizacji:

- Rejestrowanie przypadków przemocy domowej
- Sporządzanie rocznego raportu na temat zarejestrowanych przypadków przemocy w oparciu o prowadzoną dokumentację
- Wypracowanie wspólnej metodologii zbierania danych na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Podmiot odpowiedzialny:

- Wszyscy realizatorzy programu

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Dane uzyskane od realizatorów programu pozwalające na oszacowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy i Miasta Kozięłowy,
- Ilość zarejestrowanych przypadków przemocy w rodzinie w ciągu roku.

Cel szczegółowy 2. Podnoszenie poziomu wiedzy i wrażliwości społecznej mieszkańców Gminy na temat zjawiska przemocy, jego przejawów i form.

Zadania do realizacji:

- Udział w lokalnych i ogólnopolskich kampaniach społecznych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Dostarczanie informacji społeczności lokalnej o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie (strona internetowa GMOPS, lokalne informatory, broszury itp.).
- Rozpowszechnianie i opracowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy w rodzinie (ulotki, broszury, artykuły prasowe).

Podmiot odpowiedzialny:

- Wszyscy realizatorzy programu

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Liczba materiałów edukacyjnych rozpowszechnionych wśród mieszkańców Gminy i Miasta Kozięłowy, w tym publikowanych w mediach,
- Częstotliwość udziału w kampaniach społecznych.

Cel szczegółowy 3. Poprawa skuteczności działań osób i instytucji zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy.

Zadania do realizacji:

- Prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Prowadzenie procedury „Niebieskich Kart” w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie.
- Objęcie specjalistycznymi szkoleniami przedstawicieli realizujących Program.
- Pozyskiwanie materiałów edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w tym: broszur, czasopism, książek, filmów.

Podmiot odpowiedzialny:

- Gminny Zespół Interdyscyplinarny.
- Wszyscy realizatorzy Programu.

Wskaźniki do osiągnięcia celu:

- Liczba spraw rozpatrzonych przez zespół interdyscyplinarny.
- Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” i liczba rodzin objętych tą procedurą.
- Liczba osób objętych szkoleniami
- Liczba pozyskanych materiałów edukacyjnych.

Cel szczegółowy 4. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc.

Działania:

- Izolowanie sprawców od ofiar.
- Udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych.
- Przeprowadzenie rozmów z osobami stosującymi przemoc.
- Zapewnienie pomocy terapeutycznej i prawnej.

Realizatorzy:

- Komisariat Policji w Koziegłowach
- Wszyscy realizatorzy Programu
- Gminno-Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- Liczba podjętych działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie
- Liczba osób korzystających z pomocy specjalistów
- Liczba sprawców biorących udział w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych.

Realizatorzy Programu:

W realizację Programu winny włączyć się:

- Urząd Gminy i Miasta w Koziegłowach
- Gminno-Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koziegłowach
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminne jednostki oświatowe

przy współpracy z:

- Sądem Rejonowy w Myszkowie
- Prokuraturą Rejonową w Myszkowie
- Komisariatem Policji w Koziegłowach
- Placówkami służby zdrowia
- Lokalnymi organizacjami pozarządowymi i kościelnymi

VI. ZAKŁADANE EFEKTY

1. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

2. Udzielanie profesjonalnej pomocy osobom, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie.
3. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
4. Wzrost liczby osób profesjonalnie pomagających ofiarom przemocy w rodzinie.
5. Zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy przeciwdziałania przemocy.

VII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Zadania czteroletniego Programu będą realizowane i wdrażane etapowo zgodnie z potrzebami i możliwościami finansowymi Gminy. Środki pochodzić będą głównie ze środków własnych Gminno-Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach. Zadania ujęte w Programie mogą być także finansowane z dotacji Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz z budżetu samorządu gminnego.

VIII. ADRESACI PROGRAMU.

Działania będą prowadzone w szczególności na rzecz:

- Osób doświadczających przemocy domowej, w tym m.in. dzieci i młodzieży, współmałżonków lub partnerów, a także osób starszych i niepełnosprawnych.
- Osób, wobec których istnieje podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie.
- Świadców przemocy w rodzinie.

IX. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU.

Koordynatorem działań związanych z realizacją Programu zostanie Gminno-Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Koziegłowach. Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie corocznej analizy sprawozdań z wykonania zadań, w tym osiągniętych efektów.

PRZEWODNICZĄCA RADY
Gminy i Miasta Koziegłowy

Joanna Kołodziejczyk

Uzasadnienie

Zgodnie z art.6 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ofiar przemocy w rodzinie.

Przedłożony program jest realizacją tego zapisu i w jego zadaniach znajdują się :

- współpraca w ramach działalności zespołu interdyscyplinarnego;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności przez działania edukacyjne , informacyjne;
- podejmowanie działań zmierzających do podnoszenia kwalifikacji specjalistów pracujących z ofiarami przemocy domowej.

Program będzie finansowany ze środków gminy pozostających w dyspozycji Gminno-Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

PRZEWODNICZĄCA RADY
Gminy i Miasta Koziegłowy

Joanna Kołodziejczyk